

KOMENTARZ

Synchronizacja sieci elektroenergetycznych państw bałtyckich

Kinga Dudzińska

9 lutego br. zakończył się proces synchronizacji sieci elektroenergetycznych państw bałtyckich z sieciami europejskimi, zaledwie dobę po ich odłączeniu się od zarządzanego przez Rosję systemu BRELL. To zwieńczenie wieloletnich przygotowań tych państw i symbol ostatecznego uniezależnienia się od Rosji. Jest także dowodem na ich determinację w zwiększaniu bezpieczeństwa i realizację strategicznych, długoterminowych celów w energetyce.

Co oznacza synchronizacja państw bałtyckich i dlaczego doszło do niej teraz?

Synchronizacja to ujednoczenie częstotliwości napięcia w sieciach elektroenergetycznych. Konieczność jej dokonania wiązała się z tym, że przez lata państwa bałtyckie funkcjonowały w poradzieckim systemie elektroenergetycznym, zależnym od rosyjskiego operatora w pełni kontrolującego jego pracę. Wobec wzrostu napięć w relacjach z Rosją od 2014 r. państwa te z determinacją dążyły do integracji z sieciami w UE. Ze względów bezpieczeństwa – rosnącego zagrożenia ze strony Rosji – proces został przyspieszony w stosunku do planowego terminu wyznaczonego na ostatni kwartał 2025 r.

Przedsięwzięcie wymagało dużych nakładów finansowych, które zapewniła głównie UE w ramach instrumentu łącząc Europę, przeznaczając na ten cel ponad 1,2 mld euro (75% całkowitych kosztów). Ze względu na wysoką kapitałochłonność i wyzwania techniczne zasadność synchronizacji była na przestrzeni lat kwestionowana, także na etapie studiów wykonalności. Dla Litwy, Łotwy i Estonii ma jednak znaczenie symboliczne – jako ostateczne uniezależnienie się tych byłych republik radzieckich od Rosji – i praktyczne, w związku z wywołaniem się od ryzyka rosyjskiego szantażu energetycznego.

Co odłączenie się państw bałtyckich od systemu BRELL oznacza dla Rosji?

Rosja wskazywała na ryzyko związane z niezbędnym odłączeniem obwodu królewieckiego z systemu BRELL i zapewnieniem mu autonomii. Skutkowało to trudnymi negocjacjami Litwy, Łotwy i Estonii z Rosją. Mimo wielokrotnych prób opóźnienia procesu Rosja zapewniła samowystarczalność eksklawy, umożliwiając jej oddzielenie się, zanim dokonają tego same państwa bałtyckie, co potęgowało presję na zakończenie bałtyckiej synchronizacji z UE.

Jeszcze do 2005 r. obwód królewiecki praktycznie nie miał własnych mocy wytwórczych i importował energię przez litewskie terytorium. W latach 2016–2020 powstały cztery nowe elektrownie ciepłe i wzmocniona infrastruktura elektroenergetyczna. W efekcie rosyjska eksklawa ma do dyspozycji możliwości generacyjne wynoszące ok. 2 GW – dwukrotnie przewyższające jej zapotrzebowanie. To potwierdza jej strategiczne znaczenie dla Rosji, szczególnie wobec nieustannego wzmacniania jej potencjału wojskowego. Ostatecznie od 8 lutego br. obwód królewiecki funkcjonuje w systemie wyspowym i samodzielnie odpowiada za generację energii.

KOMENTARZ PISM

Jakie są skutki synchronizacji dla Litwy, Łotwy i Estonii oraz UE?

Z perspektywy państw bałtyckich i UE kluczowa jest stabilizacja systemu i zniwelowanie ryzyka przerw w działaniu systemu przesyłowego, co Rosja, zarządzając samodzielnie BRELL, wykorzystywała niejednokrotnie, jak np. w maju 2022 r. Celowe zakłócenia powodowały wtedy w państwach bałtyckich niedobory energii. Wymagało to natychmiastowego bilansowania systemu i zwiększania własnych mocy generacyjnych, nawet do maksimum, jak w przypadku Łotwy. W przypadku zakłóceń brak stabilności skutkowało wzrostami cen na giełdzie energii Nord Pool (w połowie sierpnia 2022 r. nawet do 4000 euro za 1MWh, gdy zwykle nie przekraczają 1000 euro).

Stabilność i elastyczność systemu sieci państw bałtyckich są ważne w związku z ich dążeniami do efektywnej transformacji energetycznej, zwiększenia udziału OZE w miksie energetycznym (m.in. dynamiczna rozbudowa farm wiatrowych na Bałtyku) i prognozowanym wzrostem zapotrzebowania na energię szacowanym na 60% do 2050 r. (wg Nordic Energy Research).

W celu wzmocnienia regionalnej integracji energetycznej priorytetem będzie ukończenie Harmony Link (między Polską a Litwą) oraz czwartego połączenia Estonia–Łotwa. Zwiększenie stabilności, ale i elastyczności systemu poprawi bezpieczeństwo energetyczne regionu i ustabilizuje rynek. W ramach UE łatwiej będzie spełnić zobowiązania importu/eksportu min. 15% wytwarzanej w kraju energii do innych państw unijnych.